

PĀRTULKOJIET ...

Tulkošana – tā ir vesela zinātne par tulkojumiem:

- ▶ tulkojumu vēsture,
- ▶ vispārīgā tulkošanas teorija,
- ▶ tulkošanas tehnika,
- ▶ tulkojuma kritika.

**Kā radās ideja sastādīt
tulkošanas vingrinājumus?**

- ▶ **Sņežana Zeikane** «Латышские интерпретации языковых реалий русской культуры в романе Пушкина «Евгений Онегин» (2 глава романа в переводе Мирдзы Бендрупе») (2008./2009.)
- ▶ **Eļīna Prokopenko** «Словарь «несуществующих слов»: опыт составления словаря русско-латышских лакун» (2013./2014.)
- ▶ **Angelīna Mumgaude** «"Ложные друзья переводчика" в русском и латышском языках» (2015./2016.)

Mērķi:

- ▶ radīt apstākļus veiksmīgam tulkošanas procesam,
- ▶ parādīt, kā pieredzējuši tulki risina tipiskos tulkošanas uzdevumus,
- ▶ attīstīt spēju izmantot dažādas tulkošanas metodes un paņēmienus.

«Krievu valodas kultūras interpretācija latviešu valodā Puškina romānā «Jevgeņijs Oņegins» (Mirdzas Bendrupes romāna tulkojums otrajā nodaļā)». Darba autore – Sņežana Zeikane

- ▶ **Bezekvivalenta (neekvivalenta) leksika** - vienas valodas vienības, kurām nav precīzas atbilstības citā valodā
- ▶ **Reālijas** - viens no neatbilstošo elementu veidiem (svešvalodu kultūras priekšmeti, parādības)

Veidi, kā tulkot bezekvivalentu leksiku (reāliju):

- ▶ **transkripcija (fonētiskā imitācija)**
- ▶ **transliterācija (burtu imitācija)**
- ▶ **aizgūšana**
- ▶ **kalkošana**
- ▶ **apraksts**
- ▶ **pārveidojumi/maiņa**
- ▶ **konkretizēšana**
- ▶ **vispārināšana (sugas jēdziena aizstāšana ar vispārīgu, privāta jēdziena aizstāšana ar vispārīgu)**
- ▶ **papildināšana**
- ▶ **izlaišana**

Tulkojumu novērojumi (piemēri)

Mērķis – parādīt piemērus no profesionālu tulkotāju darbiem

► Почтенный замок* был построен (II) – Bij celta dižā kungu māja

* Замок – (устар.) Дворец владетельного рода; усадебный дом крупного помещика.

Способ перевода – замена видового понятия на родовое.

Комментарий: утеряна ирония.

► В гостиной штофные* обои** (II) – Klāj viesistabas sienas zīds

* Штоф - тяжёлая шёлковая ткань для обивки мебели, стен для портьер и т. п.

** Обои – tapetes.

Способ перевода – пояснение.

Uzdevumi (piemēri)

▶ **Salīdziniet oriģināla un tulkojuma tekstus, identificējiet atšķirības! Kādas transformācijas pieļauj tulks?**

▶ Везде высокие **покои*** (II) – Daudz **telpu**, tilpīga ik viena

* Покои – (устар.) внутренние помещения, комнаты (обычно большие).

▶ Водились русские **блины** (XXXV) – Pie krievu **bliņām*** taukajām

▶ *Блины – pankūkas.

▶ Он был простой и добрый **барин*** (XXXVI) – Bij nelaīķis **vīrs** krietns, mierīgs

*Барин – человек из привилегированных классов.

** Vīrs – мужчина.

▶ Как часто в детстве я играл / Его **Очаковской медалью*** (XXXVII) – **Ar medaļu** pie viņa krūtīm / Reiz bērna dienās spēlējos

▶ * Очаковская медаль — медаль за взятие турецкой крепости Очаков.

▶ Мы все глядим в **Наполеоны** (XIV) – **Īsts Bonaparts** ikviens sev rādās

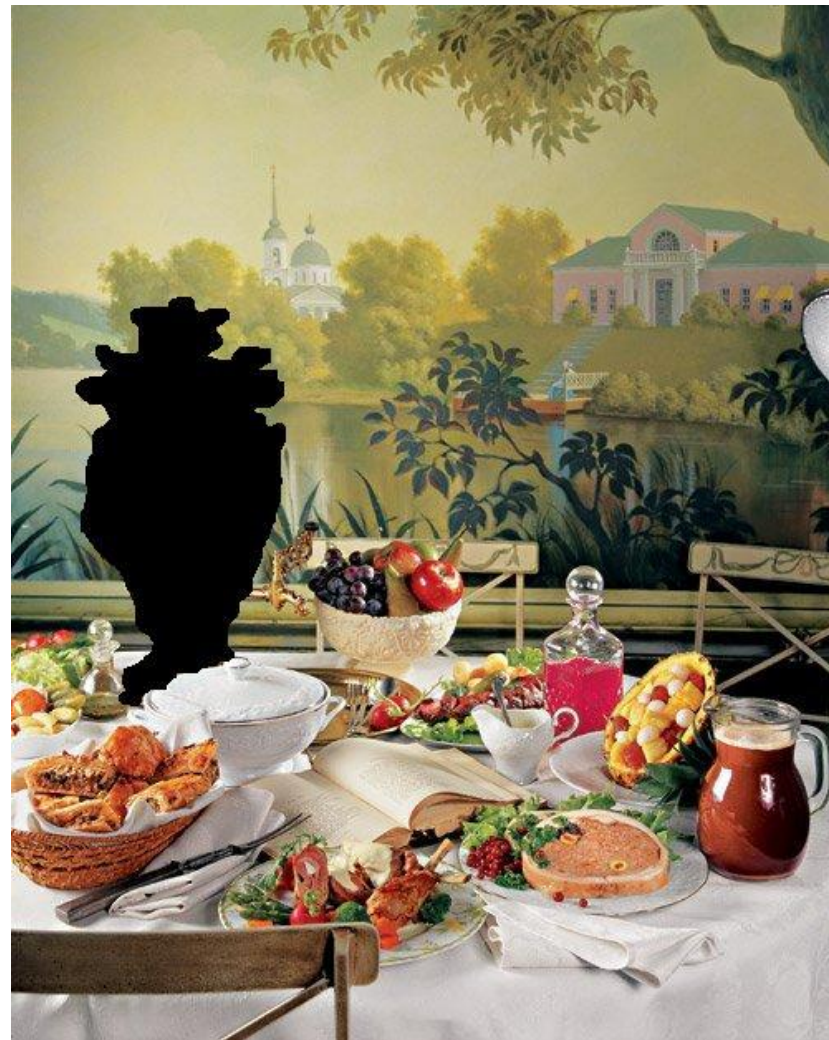
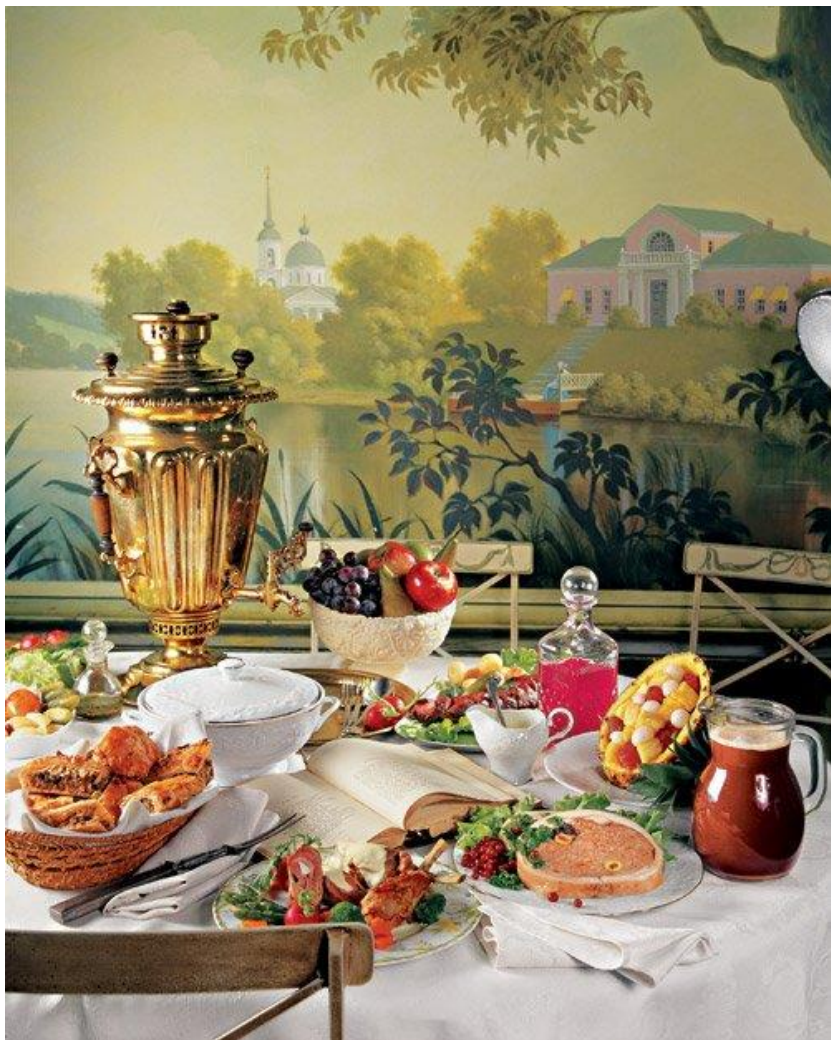
Uzdevumi (piemēri)

- ▶ **Kādus paņēmienu M. Bendrupe izmantoja stabilu frāžu tulkošanā? Vai tulkojumā varētu izmantot citu paņēmienu? Argumentējiet savu viedokli!**
- ▶ В окно смотрел и мух давил (III) – Pie loga sēdot, **mušas sist.**
- ▶ И что не дрогнет их рука / Разбить сосуд клеветника – Un katru satriektu, kas drīkst /
- ▶ Par viņu **melot ļaunprātīgs.**
- ▶ И запищит она (**бог мой!**) (XII) – Un Duņa pīkstēt sāk (**ak, dievs!**)
- ▶ «Приди в **чертог** ко мне **златой!**» – Draugs, **zelta pilī ierodies!**
- ▶ **Господний раб** (XXXVI) – Tā **kunga kalps** un brigadieris.

Оригинал - перевод

Оригинал - перевод

**„Vārdnīca «Neesošie vārdi»: krievu - latviešu
nepilnību vārdnīcas sastādīšanas pieredze”**

Darba autore - Elīna Prokopenko

- ▶ **LAKŪNA - starpvalodu atbilstības
trūkums vienā valodā attiecībā pret
otru**

Uzdevumi (piemēri)

Izmantojot vārdnīcu,
tulkojiet šādus vārdus krievu
valodā! Kā jūs varat
izskaidrot ekvivalenta
trūkumu krievu valodā?

Aizparīt –

Aula-

Burāt –

Brauktuve –

Daina –

Dežūrārste –

- ▶ Tulkojiet krievu valodā!
Pasvītrojiet krievu- latviešu
lakūnas teikumā:

*«**Eksperte prasa atdzejot
dainas par brunčiem.**»*

Uzdevumi (piemēri)

- ▶ Izmantojot vārdnīcu, tulkojiet latviešu valodas darbības vārdus! Vai viņiem ir ekvivalenti krievu valodā? Vai šajā situācijā var runāt par krievu-latviešu lakūnas esamību? Argumentējiet savu atbildi!

- ▶ **Bildināt** –
- ▶ **Aizbultēt** –
- ▶ **Garlaikot** –
- ▶ **Cenzēt** –
- ▶ **Baumot** –

„Tulkotāja viltus draugi” krievu un latviešu valodā”. Darba autore – Angelīna Mumgaude

---

► „Tulkotāja viltus draugi” –

- šī ir parādība, kad tulkotāji dažos gadījumos kļūdaini izmanto vienas valodas rakstzīmes kā ekvivalentus, kuriem ir līdzīgas ārējās formas (visbiežāk fonētiskās) ar citas valodas rakstzīmēm, taču to nozīme vai darbība atšķiras.

Uzdevumi (piemēri)

- ▶ Izanalizējiet vārdu pārus, pievēršot uzmanību tikai grafikai (kas kopīgs, kas atšķirīgs)!
- ▶ **1) košs – кош, 2) balēt – балет, 3) krēsls – кресло, 4) deva – дева, 5) lāde – лада, 6) duša – душа, 7) lai – лай, 8) dot – дот, 9) darīt – дарить, 10) grāmata – грамота, 11) bise – бис.**
- ▶ Словарная справка:
- ▶ **Košs** – 1. красивый; роскошный, прелестный; 2. яркий; ~askrāsas яркие цвета košums.
- ▶ **Кош** – (стар.). Стан (лагерь) запорожских казаков.
- ▶ **Balēt** – (только 3 л.: bāl; ~ēja) блёкнуть, выцветать, линять
- ▶ **Балет** – 1. Искусство сценического танца. 2. Театральное представление. 3. Артисты, участвующие в таком представлении
- ▶ **Krēsls** – стул
- ▶ **Кресло** – просторный стул с подлокотниками
- ▶ Vai jūs piekrītat viedoklim, ka dotajos pāros latviešu valodas vārdi *stājas dažādās attiecībās* ar viena un tā paša vārda dažādām nozīmēm? Argumentējiet savu atbildi!
- ▶ **Mētāt - Метать**
- ▶ Мētāt - бросать, кидать, швырять; т. apkārt разбрасывать
- ▶ Метать – 1. Бросать с размахом, кидать, целясь куда-н.
- ▶ Метать – 2. Прошивать крупными стежками, намечая линию шва
- ▶ **Rumba – Румба**
- ▶ Rumba – ступица (колеса)
- ▶ Rumba – порог (речной)
- ▶ Rumba – танец
- ▶ Румба – бальный парный танец мексиканского происхождения, а также музыка в ритме этого танца.

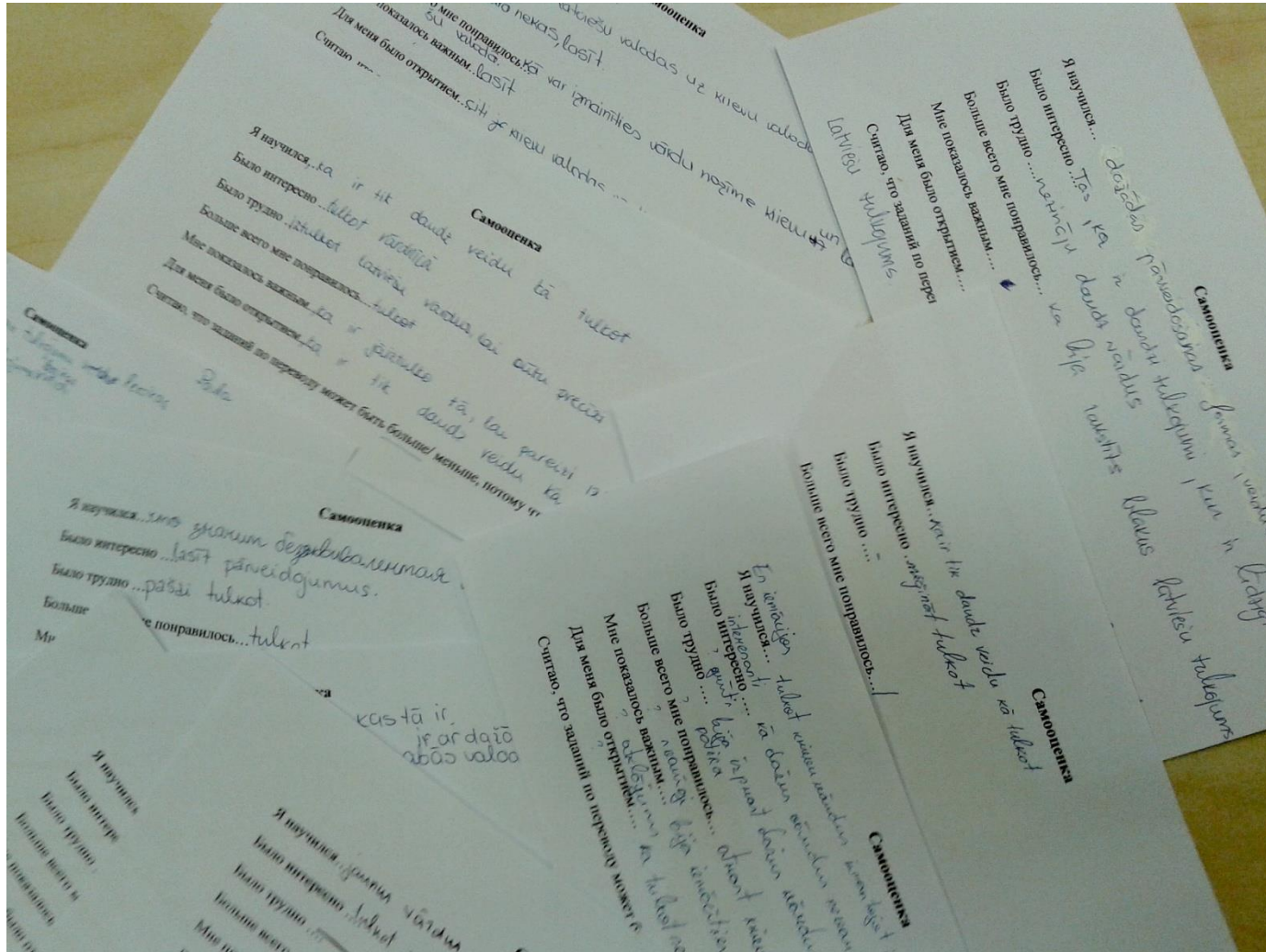
Uzdevumi (piemēri)

- ▶ Apspriediet “tulkotāja viltus draugu” rašanās iemeslus krievu un latviešu valodā!
- ▶ Izveidojiet ieteikumus tulkotājiem, ņemot vērā “tulkotāja viltus draugu” problēmu!

Skolēnu pašvērtējums

Я научился...

- ▶ Jaunus vārdus
- ▶ Kas ir ekvivalents
- ▶ Neko jaunu
- ▶ Узнал, что значит безэквивалентная лексика
- ▶ Dažādus tulkošanas veidus
- ▶ Neekvivalentu leksiku
- ▶ Новым способам перевода
- ▶ Знаю, что такое лакуна

Было интересно ...

- ▶ Uzzināt dažādus jaunus jēdzienus
- ▶ Ka valodas ir tik atšķirīgas
- ▶ Tulkot
- ▶ Lasīt pārveidojumus
- ▶ Uzzināt par vispārināšanu
- ▶ Ka vārdi, kas izklausās abās valodās vienādi, ir ar dažādu nozīmi
- ▶ Kādi ir tulkojuma veidi
- ▶ Ka dažus vārdus nevar iztulkot
- ▶ Mēģināt tulkot
- ▶ Tas, ka ir daudzi tulkojumi, kur ir līdzīgi vārdi
- ▶ Tulkot, izmantojot vārdnīcu

Было трудно ...

- ▶ Iztulkot
- ▶ Nekas
- ▶ Tulkot vārdus
- ▶ Pašai tulkot
- ▶ Saprast vispārināšanu
- ▶ Tulkot teikumus
- ▶ Правильно перевести
- ▶ Saprast valodas pārveidojumus

Больше всего мне понравилось...

- ▶ Iemācīties ko jaunu
- ▶ Tulkot latviešu vārdus
- ▶ Īsti nekas
- ▶ Tulkot
- ▶ Uzzināt, ka ir vairāki veidi, kā tulkot
- ▶ Lasīt piemērus
- ▶ Переводить
- ▶ Tulkot no krievu valodas uz latviešu valodu
- ▶ Tulkot no latviešu valodas uz krievu valodu

Мне показалось важным...

- ▶ Šī tēma
  - ▶ Valodas trūkumi
  - ▶ Nav
  - ▶ Ka tika izmantoti skolēnu zinātnisko pētījumu materiāli
  - ▶ Izlasīt nozīmes
  - ▶ Ka par šo vispār mācījāties
  - ▶ Viss, ko mācījāties
  - ▶ Как правильно переводить
  - ▶ Pareizi tulkot vārdus
  - ▶ Bija iemācīties dažus vārdus (самовар)
  - ▶ Mācīt tulkot
-

Для меня было открытием...

- ▶ Bezekvivalenta leksika
- ▶ Nezinu
- ▶ Veidi, kā tulkot leksiku
- ▶ Lakuna
- ▶ Ka ir tik daudz tulkošanas veidu
- ▶ Ka vārdi, kuru nozīmi zināju, bija uzrakstīti citādāk
- ▶ Почти всё!
- ▶ Tēma
- ▶ Uzzināju, ka brauktuve – проезжая часть дороги
- ▶ Ka tulkot nav nemaz tik viegli

Считаю, что заданий по переводу может быть больше/ меньше, потому что...

БОЛЬШЕ –

- ▶ Interesanti uzzināt
- ▶ Jo bija interesanti
- ▶ Jo paplašinās vārdu krājums
- ▶ Jo mēs vairāk iemācītos
- ▶ Tas ir noderīgi un interesanti
- ▶ Это расширяет словарный запас и улучшает знание по русскому языку
- ▶ Jo man patika to darīt
- ▶ Lai skolēni uzzinātu arī par tulkojuma leksikas veidiem
- ▶ Bija interesanti!

МЕНЬШЕ –

- ▶ Nav īpaši interesanti, bet ir noderīgi
  - ▶ Būtu interesanti vairāk tulkot, taču esmu *neitrāls*
-

Paldies par uzmanību!

